

Nitel Araştırma Yöntemleri

A.Hilal Batı

10.03.2004

Bilim ve Araştırma

Bilgi (knowledge)

Bilme, öğrenme süreci ve işleminin konusu ya da nesne ve olaylara yüklemeler vererek varılan yargı

Başka tanımlamalar:

✿ bildiğimiz şey

✿ bildiğimizi sandığımız şey

Bilgi Elde Etme Yolları

Araştırma, Bilim

Alternatifler

- otorite
- gelenekler
- sağduyu
- medya araçları
- kişisel deneyimler

Otorite

- kaynaktan alınan bilgileri doğru kabul ettiğinizde bilgi kaynağı : otorite
- karar vermede otorite'yi kullanmanın

avantajları:

–çabuk

–basit

–ucuz

dezavantajları:

–otorite ?

–doğruluk ?

–yanlış yönlendirme ?

Gelenekler

- otoritenin özel durumu
- her zaman yapılan en iyi yoldur/gelenekler
- gelenekler mesleki güçlükler, kararlar için yararlı mı?
- önyargılar içerir, zamanla geçerliklerini yitirebilir

Sağduyu

- herkesin inandığı ve anlamlı (mantıklı) gelen bir şeye inanmak karar vermede sağduyudan yararlanmak
- günlük yaşamda yararlı ama genelde
 - çelişkili fikirler
 - hatalar
 - yanlış bilgiler
 - önyargılar

içerir

Medya Araçları

- toplum ve dünyadan bilgi alma
- olaylar ve kişileri tanıma

güvenmek zor

Kişisel Deneyimler

- “görmek inanmaktır”
- yaşadıklarımız, deneyimlerimiz
- yanlış sonuçlar
 - gereğinden fazla genelleştirme
 - seçici gözlem
 - gözlemi erken sonlandırma
 - hale etkisi

Bilim

diğer bilgi kaynaklarınının sakıncalarına
özüm getirmeyi hedef almış bir kaynak

bilimsel bilgi

Bilim (science)

Alanındaki olayları betimleme, açıklama ve öndeyişlerde bulunma olanağı veren, uygulamalı yordamlar geliştirmeye yardımcı olarak konusunu denetim altına almayı sağlayan bilgiler üretme çabası ya da bu tür bilgiler kümesi

Bilimsel Bilgi **(scientific knowledge)**

nesnel bir konusu bulunan ve bu konuda
betimleme, açıklama ve öndeyişlerde
bulunma olanağı sağlayan bilgi

Bilimsel Yöntem

(Scientific method)

- bilimsel bilgi üretme yolu
- bilimin süreç yönü

bilim topluluğunun kullandığı

- fikirler
- kurallar
- teknikler
- yaklaşımlara

karşılık gelen bir terim

(Neuman, 1997)

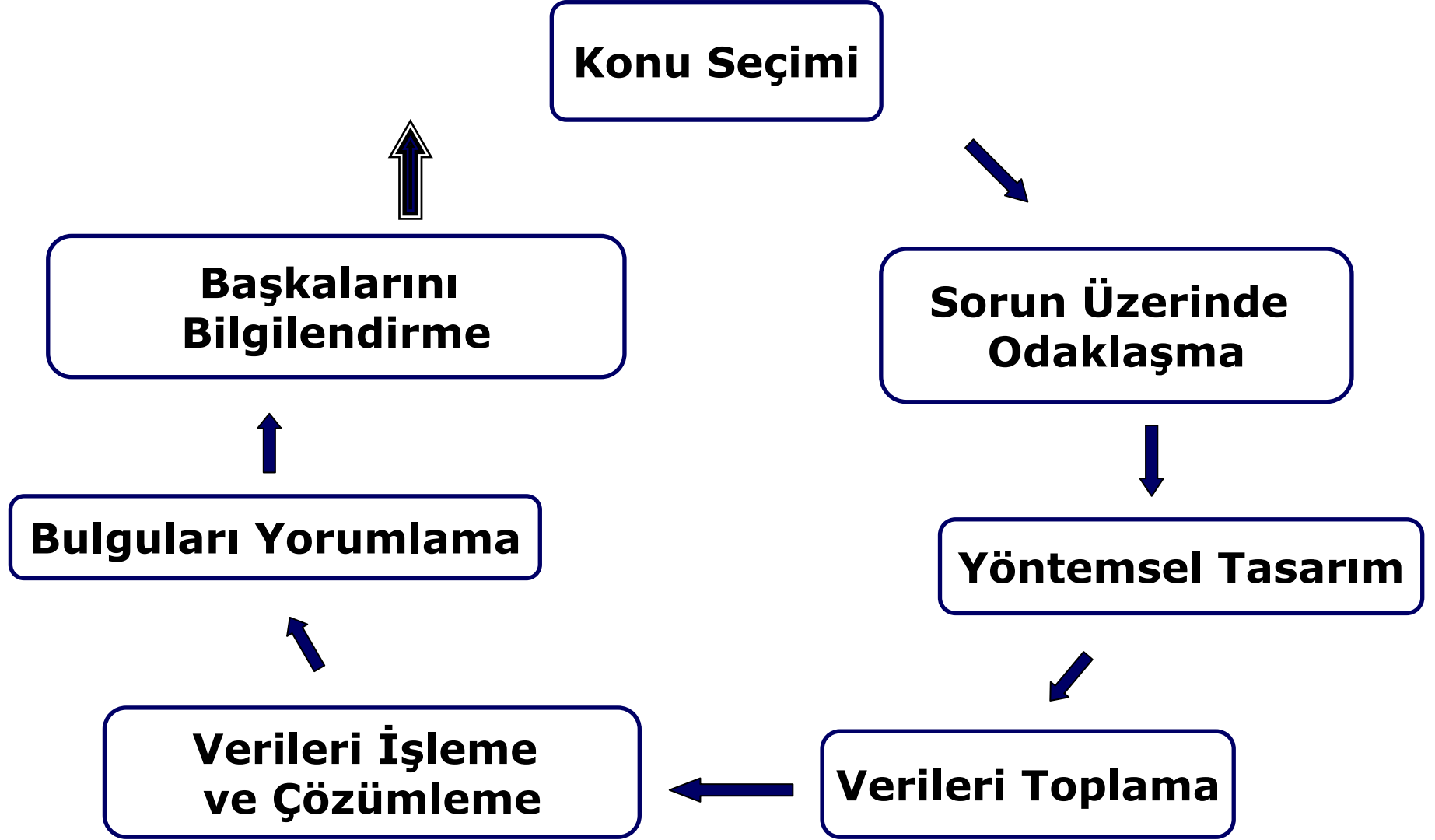
Araştırma ve Aşamaları

araştırma (research)

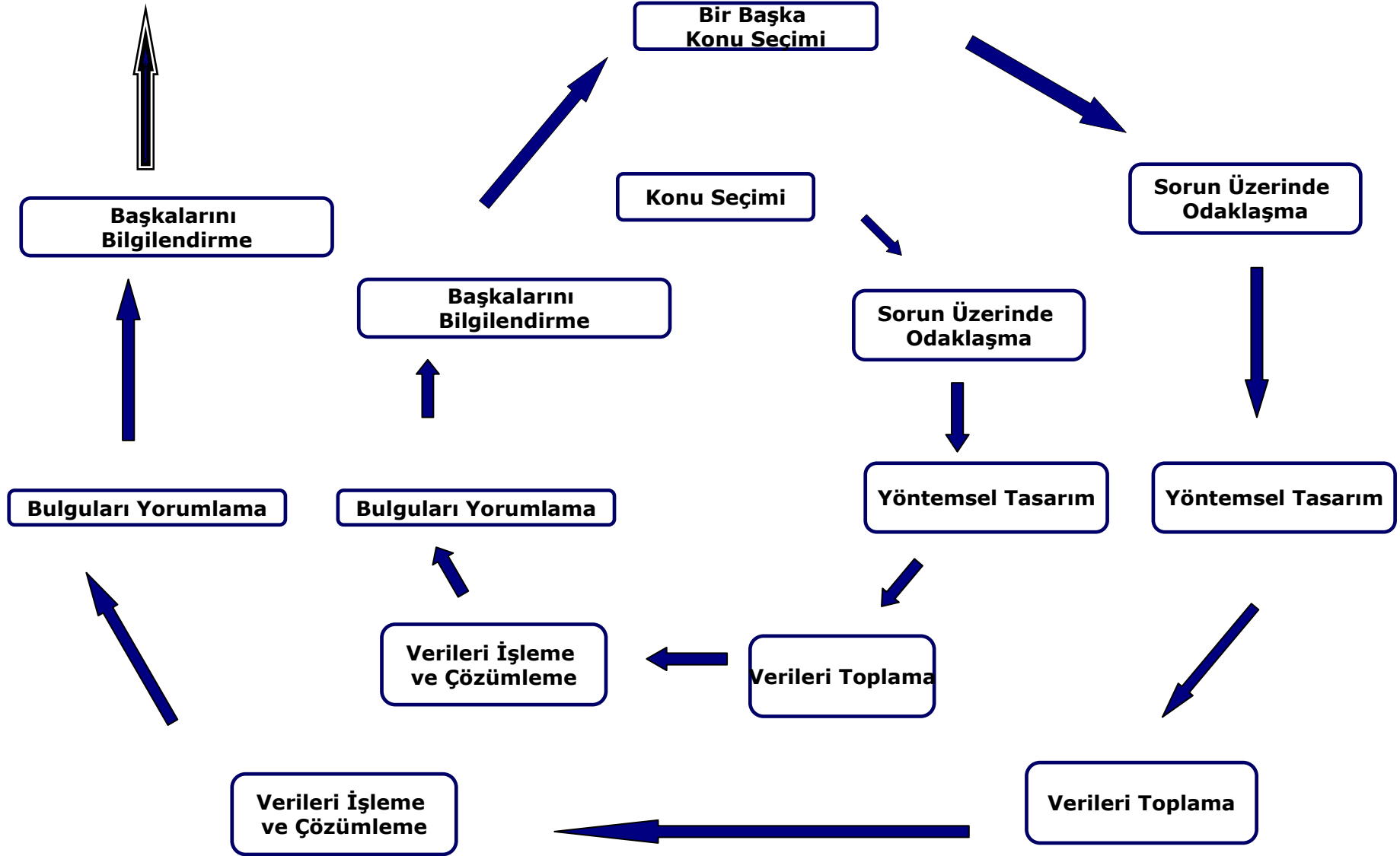
bilimsel yöntemi kullanarak bilimsel bilgi
elde etmek

bilimsel yöntem uygulaması

ARAŞTIRMA SÜRECİ

ARAŞTIRMA YOLUYLA BİLGİ ÜRETİMİ – DÖNGÜSEL YAPI

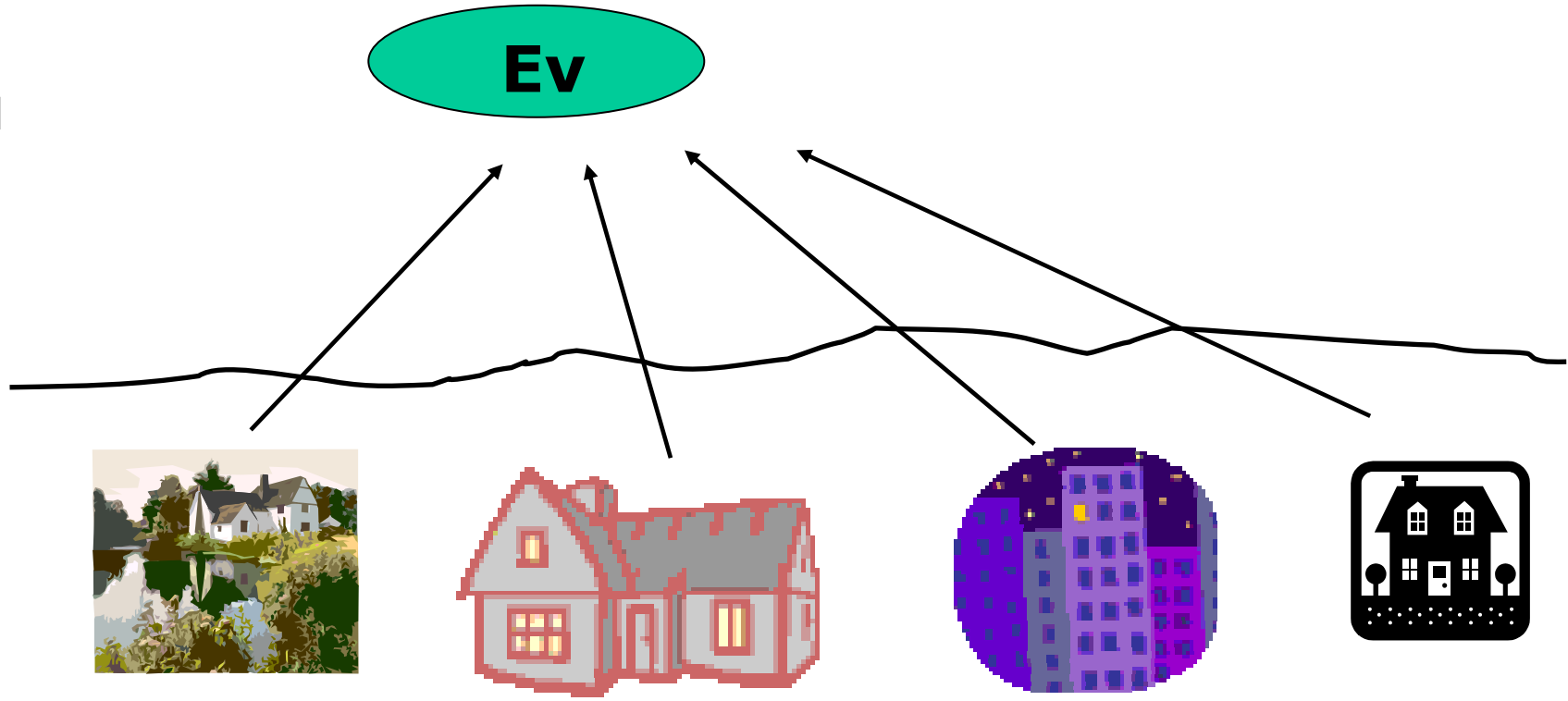

Temel Kavramlar

olgu - kavram

K
A
V
R
A
M
L
A
R

O
L
G
U
L
A
R

olgu (fact)

gözlenebilir ya da kavranabilir ve kendine özgü örüntüsü bulunan olay

genelde duyularla kavrarız

görerek, dokunarak, koklayarak, duyarak...

örnek: çevremizdeki her şey

- olgular doğaları gereğince somuttur
- “isimleri”, “adresleri” vardır

Örneğin;

- **İzmir’in Bornova ilçesi**
- **Bayraklı’daki gecekondular**
- **Merkez kütüphaneye 2002 yılında alınmış kitaplar**

kavram (concept)

Kavramlar, aynı türdeki olguların benzer özelliklerini toparlayan ve özetleyen ve bir soyutlama sonucu üretilmiş sembolik ifadelerdir

- zihinde yaratılır
- doğrudan gözlenemez
- soyutluk dereceleri farklı

hipotez (hypothesis)

araştırma sürecinde olgular düzeyinde doğruluğu sınanmak üzere geliştirilmiş olan denemelik sav

kuram (theory)

bilimsel bilgilerden türetilen ve gerçekleşmeye açık ancak henüz gerçekleşmemiş bilgiler dizgesi

kuramın yapısı:

- kavramlar
- kavramlar arası ilişkiler
- faaliyet alanı

araştırma metodolojisi

- niceliksel araştırma (quantitative research)
- niteliksel araştırma (qualitative research)

yöntemleri

niceliksel, sayısal “quantitative” araştırma yöntemleri

- gözlem ve ölçmeye dayalı
- tekrarlanabilen
- objektif

biyoloji, kimya, fizik, mühendislik gibi doğa bilimleri alanlarındaki araştırmalarda kullanılan yöntemler

niteliksel (“qualitative”) araştırma yöntemleri

insan ve grup davranışlarının “niçin”ini anlamaya yönelik araştırma yöntemleri

psikoloji, sosyoloji, antropoloji, eğitim gibi

sosyal bilim alanlarında insan ve toplum

davranışlarını inceleyen araştırma yöntemleri

nitel araştırma yöntemlerinde sorular

- İnsanlar niçin böyle davranır?
- Yargılar ve davranış nasıl oluşur?
- İnsanlar çevrelerinde olup bitenden nasıl etkilenir?
- Kùltürler niçin ve nasıl gelişir?
- Sosyal gruplar arasındaki farklar nelerdir?

ne kadar?
ne miktarda?
ne kadar sık?
ne kadar yaygın?

nicel araştırma

nitel araştırma

niçin?
nasıl?
ne şekilde?

nitel araştırma yöntemleri

kişilerin yargıları

deneyimleri

algıları ve duyguları

subjektif veriler

sosyal olay

doğal ortamında

ilişki bağlantıları içinde

etkileyen değişkenler

kavram ve kuram oluşumu

Nitel araştırmalarda toplanan veriler:

- 1 . Çevresel**
- 2. Süreçle ilgili**
- 3. Algılara ilişkin**

nitel araştırmanın özellikleri

- doğal ortama duyarlılık
- araştırmacının katılımı
- bütüncül yaklaşım
- algıların ortaya konması
- araştırma deseninde esneklik
- tümevarımcı analiz

Nicel Araştırma Yöntemleri

- gerçeklik nesnelidir
- asıl olan yöntem
- değişkenler ve ilişkileri ölçülebilir
- araştırmacı dışarıda
- genelleme
- tahmin
- nedensellik açıklama
- kuram ve hipotez ile başlar
- deney-uygulama-kontrol
- standardize veri toplama araçları kullanma
- parçaların analizi
- uzlaşma ve norm arayışı
- verinin sayısal gösterimi
- olay ve olgu dışı, yansız, nesnel

Nitel Araştırma Yöntemleri

- gerçeklik oluşturulur
- asıl olan durum
- değişken ilişkilerini ölçmek zor
- araştırmacı katılımcı
- derinlemesine tanımlama
- yorumlama
- aktörlerin bakışını anlama
- kuram ve hipotez ile sonlanır
- bütünlük içinde-doğal
- araştırmacının kendisinin veri toplama aracı olması
- örüntüleri ortaya çıkarma
- çokluluk ve farklılık arayışı
- verinin zenginlik ve derinliğinde tanımlanması
- olay-olgulara dahil,öznel,empatik

Nitel araştırma desenleri:

- 1.** Fenomenoloji (phenomenology)
- 2.** Etnografi (ethnography)
- 3.** Gömülü teori (grounded theory)
- 4.** Örnek olay (case study)

saha taraması (survey) nitel + nicel

Fenomenoloji (phenomenology)

Bir konuyu aydınlatma, dikkat çekme

fenomenler; olay, durum, deneyim kavram

örnek - okul başarısızlığının gençlerin

uyuşturucu kullanımıyla ilişkileri

Etnografi (ethnography)

bir topluluğun, bir kültür grubunun
gelenekleri, inançları, birbiriyle bağlantıları
tanımlanır (descriptive studies)

Gömülü teori (grounded theory)

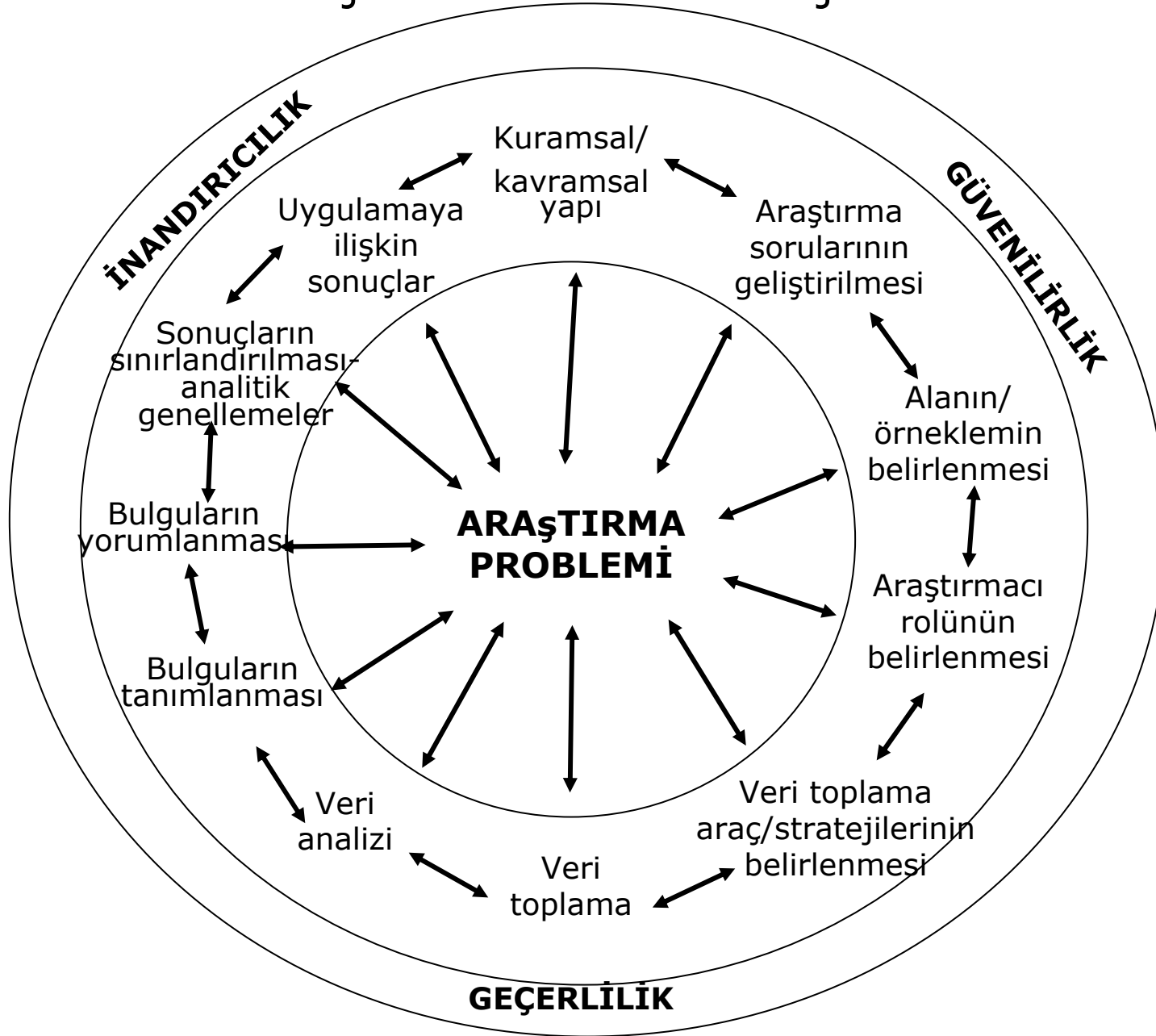
araştırmacı veri toplarken veya yorumlarken verilerin içine gömülü olan kuramı ortaya çıkartır ve araştırma boyunca yeni kavram ve kuramlara ulaşabilir

Örnek olay (case study)

bir tek ya da birkaç olayı
derinlemesine inceleme

bir zaman dilimindeki sosyal olayların
incelenmesi

Nitel Araştırmanın Temel Aşamaları

örneklem

- seçkisiz
- sistematik
- tabaka
- küme

amaçlı örnekleme yöntemleri

- Aşırı ya da aykırı durum
- Maksimum çeşitlilik örnekleme
- Benzeşik örnekleme
- Tipik durum örnekleme
- Kritik durum örnekleme
- Kartopu / zincir örnekleme
- Ölçüt örnekleme
- Doğrulayıcı ya da yanlışlayıcı durum örnekleme
- Kolay ulaşılabilir durum örnekleme

nitel araştırmalarda geçerlilik

- Dış geçerlilik – veri toplama aracının benzer gruplarda benzer sonuçlar ortaya çıkarması
- İ geçerlilik – ölçölmek istenen verinin kullanılan araçla gerçekten ölçölebilirliği

Araştırmacı esnekliği !

Araştırmacının kendisini ve süreci eleştirel gözle sorgulaması ve raporlandırması

nitel araştırmalarda güvenilirlik

sonuçların tekrarlanabilirliği

- Dış güvenilirlik – sonuçların benzer ortamlarda aynı Şekilde elde edilmesi
- İ güvenilirlik – aynı verilerle başka araştırmacıların aynı sonuca ulaşması

nitel araştırmanın temel ilkeleri ile çelişki!

İnsan davranış ve algılarındaki farklılıklar dış ve iç güvenilirliği değiştirir

Dış güvenilirlik için:

- araştırmacı konumunun açık hale getirilmesi
- veri toplanan bireylerin
- sosyal ortam ve süreçlerin
- verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçeve ve varsayımların
- veri toplama ve analiz yöntemlerinin tanımlanması

iç güvenilirlik için:

- verilerin önce yorumsız sunumu
- birden fazla araştırmacı
- gözlemlerin görüşmelerle onaylanması
- analizde başka araştırmacı kullanımı
- önceden oluşturulmuş ayrıntılı kavramsal çerçeveye bağlı veri analizi

çeşitleme (triangulation) !

nitel araştırmada veri toplama

- görüşme
- gözlem
- döküman inceleme

görüşme

önceden belirlenmiş, ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci

- Sıkı yapılandırılmış

herkese önceden belirlenen aynı sorular

- Gevşek yapılandırılmış

bazı açık uçlu sorular vardır bazı konularda derinleşilir

- Yapılandırılmamış

sorular serbest, istenilen konuda derinleşilir, yanıtlar yönlendiricidir

Olumlu

- Esneklik
- Yanıt oranı
- Sözel olmayan davranış
- Ortam üzerindeki kontrol
- Soruların sırası
- Anlık tepki
- Veri kaynağının onaylanması
- Tamlık
- Derinlemesine bilgi

Olumsuz

- Maliyet
- Zaman
- Olası yanlışlık
- Kayıtlı ve yazılı bilgileri kullanamama
- Zaman ayırma güçlüğü
- Gizliliğin kaybı
- Soru standardının olmayışı
- Bireylere ulaşmada güçlük

gözlem

herhangi bir ortam ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir

- ayrıntılı
- kapsamlı
- zamana yayılmış

resim

gözlem türleri

2 boyutu var

- gözlem ortamı
 - doğal
 - yapay
- araştırmacının yapısal kararları
 - Yapılandırılmış
 - yapılandırılmamış

gözlem türleri

	<i>Ortamın kendisiyle ilgili yapı</i>	
<i>Ortama ilişkin yapı</i>	Doğal ortam (Alan çalışması)	Yapay ortam (Laboratuvar çalışması)
yapılandırılmamış	Tür 1: Tamamen yapılandırılmamış alan çalışması (araştırmacının katıldığı)	Tür 3: Yapılandırılmamış laboratuvar çalışması (araştırmacının dışarıda kaldığı)
yapılandırılmış	Tür 2: Yapılandırılmış alan çalışması (araştırmacının dışarıda kaldığı)	Tür 4: Tamamen : yapılandırılmış laboratuvar gözlemi (araştırmacının dışarıda kaldığı)

Gözlemle veri toplama teknikleri

- yazılı tasvirler
- video kayıtları
- fotoğraf ve malzemeler
- yazılı kaynaklar

Güçlü yanları

- sözel olmayan davranış
- doğal çevre
- uzun süreli analiz

Zayıf yönleri

- kontrolün olmaması
- sayısallaştırma güçlüğü
- örneklem küçüklüğü
- alana giriş güçlüğü
- gizliliğin ortadan kalkması

doküman inceleme

araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar

Diğer dokümanlar

- film
- video
- fotoğraf

olumlu

- kolay ulaşılamayacak özneler
- tepkisellik olmaması
- uzun süreli analiz
- örneklem büyüklüğü
- bireysellik ve özgünlük
- görece düşük maliyet
- nitelik

olumsuz

- olası yanlılık
- seçilmişlik
- eksiklik
- ulaşılabilirlik
- örneklem yanlılığı
- sınırlı sözel olmayan davranış
- standart format yokluğu
- kodlama zorluğu

veri analizi

- **betimleme-** veriler araştırma problemine ilişkin olarak neler söyler, hangi sonuçları ortaya koyar?
- **analiz –** kavramsal kodlama sonrası temaların ilişkileri
- **yorumlama-** söylenen /gözlenenin anlamı

analiz süreci

verilerin

- işlenmesi
- görsel hale getirilmesi
- sonuç çıkarma ve onaylama

✓ *Betimsel analiz*

✓ *İçerik analizi*

betimsel analiz

verilerin

- temalara göre özetlenip yorumlanması
- doğrudan alıntılar
- neden sonuç ilişkilerinin belirlenmesi
- temaların ilişkilendirilmesi
- ileriye yönelik tahminler

içerik analizi

amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak

Veriler

- kavramsallaştırılır
- organize edilir
- veriyi açıklayan temalar saptanır

nitel araştırmaların kullanımı

- bir araştırma türü
- araştırma başlangıcı
- sonuçlarda ayrıntıya ulaşma tekniği

Nitel ve nicel araştırma yöntemleri birbirini tamamlayıcı yöntemler olarak düşünölmelidir!